

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
Кафедра міжнародного права та порівняльного правознавства

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри

_____ О. В. Стрельцова

« ____ » _____ 2022 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА
ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ
«БАКАЛАВР»
спеціальності 293 «Міжнародне право»

Тема: **ТЕРИТОРІАЛЬНІ СУПЕРЕЧКИ В МІЖНАРОДНОМУ
ПРАВІ: МЕХАНІЗМИ І ПРИНЦИПИ ВРЕГУЛЮВАННЯ**

Виконавець: Бех Діана Павлівна

Науковий керівник: д.ю.н., професор Нуруллаєв Ількін Садагат огли

Нормоконтролер: Головатенко Марина Юріївна

Київ, 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. МІЖНАРОДНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ СПОРІВ.....	7
1.1. Міжнародно-правові питання територій.....	7
1.2. Сутність територіальних спорів та їх видів.....	9
1.3. Правовий режим територій та правова регламентація урегулювання спірних територій.....	14
РОЗДІЛ 2. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ВИРІШЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ СПОРІВ	19
2.1. Територіальні спори між державами: поняття та конкуренція юрисдикцій.....	19
2.2. Поняття та характеристика міжнародних механізмів вирішення територіальних спорів.....	22
2.3. Мирне вирішення та застосування сили при вирішенні територіальних спорів.....	34
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИКА МІЖНАРОДНОГО СУДУ ООН ЩОДО ВИРІШЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ СПОРІВ.....	38
3.1. Територіальні конфлікти – загроза міжнародному миру і безпеці.....	38
3.2. Спир між Бельгією та Нідерландами щодо суверенітету над деякими прикордонними землями.....	40
3.3. Справа “Румунія проти України”.....	42
ВИСНОВКИ.....	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	51

ВСТУП

Актуальність обраної теми дослідження полягає в тому, що ця тема є дуже дискусійною в наш час. Головна причина війни в історії пов'язана з територіальними суперечками, такими як наприклад конкуренція за Ельзас-Лотарінгію, Кашмір, Голанські висоти та канал Бігль.

Територіальні суперечки виникають, коли офіційні представники однієї країни роблять чіткі заяви, що вимагають суверенітету над конкретною ділянкою території, на яку претендує чи керує інша країна.

Територіальні суперечки призводять до мілітаризованих конфліктів частіше, ніж інші види дипломатичних суперечок, пов'язаних із морськими, річковими, самотніми, економічними, культурними чи іншими питаннями. Більшість міждержавних війн велося між країнами, втягнутими в одну чи кілька територіальних суперечок. Країни, які поділяють суміжні кордони, з більшою ймовірністю вестиме війни один з одним, ніж несуміжні держави, особливо якщо вони мають розбіжності щодо конкретних ділянок території.

Територія, яка є більш цінною через природні ресурси, релігійні об'єкти або історичні претензії на батьківщину, породжує більше насильства. Війни також розповсюджуються чи поширюються через географічні кордони. Територіальні суперечки можуть бути успішно врегульовані за допомогою інструментів мирного врегулювання конфліктів, таких як арбітраж та ухвалення рішень через міжнародні суди. Успішне врегулювання прикордонних суперечок сприяє демократизації та допомагає забезпечити стабільність спільних кордонів у довгостроковій перспективі.

В останні десятиліття також стало важче порушувати державні кордони через норму територіальної цілісності. Загальне зниження територіальних завоювань частково пов'язане зі зростанням економічної взаємозалежності між країнами світу.

У той час як суперечки про традиційні сухопутні кордони з часом зменшилися, інші типи територіальних суперечок стали більш поширеними, такі як конкуренція за морські ресурси в районах навколо островів або

національних районів, включаючи острови Спратлі, острови Дяоюйдао/Сенкаку та півострів Бакассі. Дослідження показують, чому територіальні суперечки небезпечні. За цим слід обговорити характеристику територіальних суперечок, які роблять їх особливо жорстокими, та визначення стратегій мирного врегулювання конфліктів, які можуть бути ефективними для вирішення прикордонних суперечок. Слід обговорити територіальні зміни та прикордонні суперечки, а також документування зростаючої норми територіальної цілісності та загального зниження територіальних завоювань. Навіть зараз ми можемо бачити як триває війна за територію в Україні між Росією і з чого все починалося, на якому фоні вона розвивалася.

Також хочеться додати деякі ознаки щодо територіальних конфліктів. Нові економічні та примусові структури приводять населення до загнаних домінуючих владних відносин.

Територія з більшою ймовірністю призводить до війни, тому що вона є ресурсом та потужним символом національної ідентичності, а її втрата впливає на репутацію нації.

Райони, віддалені від центрального контролю та з високою щільністю населення, наражаються на найбільший ризик громадянської війни. Насильство найбільш поширене в зонах спірного контролю, де одна група сильніша, а не в зонах, де їхня влада більш збалансована.

Держави існують фізично в межах географічних параметрів. Підтримка територіальної цілісності є непохитною метою безпеки держави. Таким чином, територіальні суперечки є складними бар'єрами для побудови стабільних міждержавних відносин, і їхнє вирішення може значно зменшити можливість військового конфлікту.

Звичайно, може бути зрозуміло, що не всі територіальні суперечки завершуються у війні. Наприклад, кілька країн, включаючи Китай та Японію, століттями сперечалися за територію в Південно-Китайському морі, але ці суперечки (поки що) не спричинили серйозних конфліктів. Тому важливо

розуміти, за яких умов територіальні суперечки, швидше за все, призведуть до великих збройних конфліктів, і як територіальні суперечки можуть бути вирішені мирним шляхом.

Метою роботи є дослідження територіальних суперечок в міжнародному праві.

Досягнення означеної мети стає можливим завдяки реалізації наступних **дослідницьких завдань**:

1) Дослідити важливі ціннісні й методологічні аспекти, що визначають зміст міжнародного регулювання в територіальних суперечках а також дослідити міжнародно-правові питання території;

2) Виділити сутність територіальних спорів та їх види;

3) Розглянути правовий режим територій та правову регламентацію урегулювання спірних територій;

4) Дослідити поняття та конкуренцію юрисдикцій у територіальних спорах між державами;

5) Визначити поняття та характеристику міжнародних механізмів вирішення територіальних спорів;

6) Розглянути мирне вирішення та застосування сили при вирішенні територіальних спорів;

7) Висвітлити проблему територіальних конфліктів;

8) Дослідити територіальні суперечки в міжнародному значенні на прикладі спору між Бельгією та Нідерландами щодо суверенітету над деякими прикордонними землями;

9) Провести аналіз справи “Румунія проти України”.

Характеризуючи **ступінь наукової розробки** проблеми слід відзначити таких науковців, як А. Арістової, М. Бабія, О. Задорожній, М. Буроменський, Т. Короткий, В. Буткевич, В. Кононенко, О. Мережко. В останні 10-15 років проаналізовано практично всі основні закордонні роботи, які з даного напрямку вважаються актуальними або стали досить популярними в останні роки Д. Локателли, С. Гофманн, К. Брадшер, С. Наварі, А. Мендоза, Й.

Гальтунг, Р. Кеохан і інших. У них досить явно представлені світові підходи до теми територіальних суперечок.

Об'єктом роботи є право врегулювання територіальних суперечок.

Предметом дослідження слід вважати територіальні суперечки в міжнародному праві в контексті принципів і механізмів регулювання.

Методологічною основою даної роботи є філософські, загальнонаукові та спеціальні наукові методи, найбільш ефективні для вирішення поставлених дослідницьких завдань.

Апробація результатів дослідження. На основі дослідження підготовлено:

- тези доповіді “Проблематика виникнення територіальних суперечок та підходи до їх вирішення” для конференції «Політ».

Структура даної роботи повністю підпорядкована логіці реалізації основних наукових завдань. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

У першому розділі проаналізовані основні теоретичні підвалини дослідження.

У другому розділі здійснюється аналіз територіальних проблем у міжнародному праві.

У третьому розділі аналізуються конкретні міжнародні конфлікти.

У висновках узагальнюються результати наукового аналізу проблеми в цілому.

Загальний обсяг дипломної роботи 58 сторінки, у тому числі список використаних джерел 7 сторінки.

Список використаних джерел нараховує 51 найменувань.

РОЗДІЛ 1

МІЖНАРОДНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ СПОРІВ

1.1. Міжнародно-правові питання територій

У міжнародній науці та практиці термін «територія» вживається у кількох сенсах:

1. Загалом – конкретний географічний район чи просторова сфера людської діяльності;
2. Синонім державної території;
3. З додатковими термінами він служить або для позначення території, яка не є територією держави, але має специфічний статус у міжнародних відносинах, наприклад, «територія» що підпадає під особливий правовий режим: «демілітаризована територія» або «нейтралізована територія» [1].

Сьогодні ми більше не можемо розглядати території як стабілізовані простори, в яких працює та проживає населення, що ще більше ускладнює появу відповідної території. Території схильні до багатьох подій, які повинен ідентифікувати їх. Існує розрив між функціональними територіями (побудованими на практиці) та інституційними територіями (пов'язаними з політичною та адміністративною організацією); змінилося функціонування територій: вони помножилися, заплуталися, спеціалізувалися та стають все більш взаємозалежними. Міжтериторіальність стала неминучою, ставлення до території змінилося: почуття належності, можливо, поступилося місцем утилітарному баченню території, що розглядається як простір можливостей, що пропонують об'єкти та послуги; ставлення до близькості розвивається і реагує нові потреби: фізична доступність (й у потрібний час) і розумова доступність (простота використання), плинність, зручність, безпосередність і персоналізація. Територія та міжнародне право були пов'язані протягом дуже довгого часу.

З точки зору міжнародного права території можна поділити на два типи:

1. Території, що підлягають державному суверенітету (державні території);

2. Території, що не підлягають національному суверенітету (наприклад, відкрите море, космічний простір, морське дно чи океани поза державною юрисдикцією) [2].

Особливе значення відіграє державна територія, у міжнародному праві це обумовлено тим, що вона необхідна для існування державності. Територія грала і продовжує грати величезну роль у міжнародних відносинах, про що свідчить той факт, що багато конфліктів та війни мають територіальну основу. Крім того, жодна норма міжнародного права не є чіткішою, ніж та, яка забороняє державам здійснювати суверенітет над територією іншої.

Державоцентрична конструкція простору заснована на ідеї, що міжнародний мир та безпека - цілі міжнародного права - будуть тим краще забезпечені, якщо кожна держава забезпечить управління певною частиною земної кулі (яка уникає громадянських конфліктів), не турбуючись про те, як її колеги керують своєю власною частиною (що дозволяє уникнути міжнародних конфліктів). Пункт 4 статті 2 Статуту Організації Об'єднаних Націй прямо транскрибує цю точку зору [9].

Висловлені у доктрині погляди на правову сутність та питання державної території можна звести до чотирьох основних теорій:

1. Об'єктна теорія – класична теорія, яка визнає територію об'єктом у структурі державної влади. Це результат плутанини, що сягає феодальних часів, і вдається до двох понять: власності (домініону) та влади (імперії). Нині це є предметом серйозної критики [3].

2. Суб'єктивна теорія – вона зустрічається у міжнародному праві у двох формах: як частина ширшої просторової теорії та як самостійне поняття. В останньому підході його довели до крайності. Держава представлена як квазібіологічний організм, а територія грає у ньому роль «тіла». Отже, декларація про територію можна порівняти лише з правом людської особистості стосовно себе. Ця теорія справедливо критикується, тому що, хоча територія є умовою існування держави, вона не є частиною її особистості буквально [4].

3. Просторова теорія – це реакція на думку, що територія є об'єктом власності. Для прибічників цього погляду територія — це не річ, керована державою, а простір, де існує і діє державна влада, територія — це не є об'єкт, а межа державної влади. Оскільки влада може здійснюватися лише над людьми, право на територію є відображенням панування над людьми. Ця теорія призводить до помилкового твердження, що безлюдні райони не можуть вважатися державною територією [5].

4. Теорія компетентності – вона виходить із причини, що є «правовим порядком». Територія представлена у ній як сфера просторової компетенції держави, як сфера її правопорядку [6].

Об'єднавши елементи просторової та об'єктивної теорії та доповнивши їх твердженням, що територія також є основою для здійснення певних повноважень поза межами держави, ми отримуємо таке визначення: державна територія є такою ж мірою об'єктом державної влади (яка виражається насамперед у її розпорядженні), як і простір, у межах якого держава здійснює владу виключно і повністю по відношенню до осіб, речей та подій. Територія також є основою здійснення державних (особистих) повноважень поза її межами.

Склад території держави - сухопутний простір (річки, озера та водоймища, звані внутрішніми водами). Земля є основою будь-якої державної території, а площа суші ототожнюється із територією держави. Морський простір (внутрішні води та територіальні моря). Однак є держави, які не мають виходу до моря, без виходу до моря, тому вони не мають морської території, повітряний простір над сушею та морем [7].

Межі території тривимірні, тому виникає питання визначення просторових кордонів держави. Нині безперечно, державна влада поширюється і на підземну зону. Ці межі зміщуються в міру розвитку технологій, і людина досягає дедалі більшого робочого діапазону.

1.2. Сутність територіальних спорів та їх видів

Категорія та суть спору залежить не тільки від предмета спору, а й від характеру зовнішньої політики держав, що сперечаються, але при цьому саме територіальні суперечки найчастіше викликають загрозу міжнародному миру та безпеці.

Територіальний спір зазвичай відбувається між двома державами, щодо території. До найважливіших причин конфліктів можна віднести:

- бажання захопити частину чи всю сусідню країну, особливо райони, що мають стратегічне значення;

- бажання контролювати цінні родовища, і навіть водосховища чи лісові масиви, можуть бути причиною збройних конфліктів;

- відмінність людей, які проживають на даній території, часто призводить до громадянських воєн та погромів меншин;

- війни в ім'я релігії є одними з найдавніших у світовій історії, вони спалахують між державами як із різних релігійних груп, так і всередині однієї релігійної сім'ї;

- інтереси, що розходяться, тиранія диктатора або інша ідеологія призводять до конфліктів і громадянських воєн;

- низька якість життя підштовхує людей до того, щоб тягнутися до зброї, щоб отримати матеріальну вигоду та покращити своє життєве становище.

Найчастіше конфлікти носять змішаний характер та його фон складний. Суть територіальної суперечки полягає в тому, щоб оскаржити міжнародно-правовий титул іншої держави на окупацію певної території та спробувати змінити статус, іноді також за допомогою засобів, що порушують міжнародне право. Суперечка, не дозволена дипломатичними каналами, тому що це може стати джерелом війни. Суперечкою м'якого характеру є прикордонна суперечка. У ній держави не ставлять під сумнів своє право займати ту чи іншу територію, а лише по-різному тлумачать договірні положення щодо курсу лінії кордону [8].

Територіальні суперечки є основною причиною воєн та тероризму, оскільки держави часто намагаються утвердити свій суверенітет над територією шляхом вторгнення, а недержавні утворення намагаються впливати на дії політиків у вигляді тероризму. Міжнародне право не підтримує застосування сили однією державою для анексії території іншої держави.

Специфіка територіальних суперечок дозволяє багато кому віднести їх до категорії суперечок, що загрожують міжнародному миру та безпеці, що зумовлює підвищену увагу до них та участь у процедурі вирішення справи органів Організації Об'єднаних Націй.

Крім того, у класифікації міжнародних суперечок виділяють згадані у ст. 52 Статуту ООН місцеві суперечки. Є наступне визначення місцевих суперечок - це суперечки між державами одного географічного регіону або між членами однієї і тієї ж організації або суперечки, пов'язаної з угодою про мирне вирішення суперечок у межах даного географічного району або даної регіональної організації [9].

Більшість територіальних суперечок можна зарахувати до категорії місцевих суперечок. Загальна концепція ст. 52 Статуту ООН передбачає заохочення розвитку мирних засобів вирішення спорів на регіональному рівні, звернення до міжнародних регіональних організацій, не заважаючи при цьому зверненню до органів ООН, зокрема Міжнародного суду ООН [9].

Існує безліч інших класифікацій територіальних суперечок, що впливають на процедуру їх вирішення. Критерій кількості суб'єктів суперечки безпосередньо впливають на кількість сторін у судовій справі або переговорному процесі.

Як правило, суб'єктами територіальної суперечки виступають дві держави, втім, їхня кількість може зрости, коли на певну територію заявляють претензії кілька держав, зокрема, якщо спірна територія розташована на стику трьох чи чотирьох кордонів.

У межах критерію часу виникнення спору (часу появи підстав територіальних претензій) виділяються суперечки, що мають тривалу історію, що вимагають застосування міжнародного права відповідного історичного періоду. Специфікою застосовуваного права та особливостями вирішення будуть суперечки, що впливають із існування та руйнування системи колоніалізму. Дані суперечки супроводжувалися порушенням економічних, соціальних, культурних зв'язків і кордонів, що склалися між народами, поведінкою держав, що часто суперечать вимогам міжнародного права, використанням критерію сили в процесі прийняття рішень.

Залежно від виду об'єкта спору виділяють суперечки про належність ділянок суходупної та морської території, а також, як особливий випадок, островів. Відмінність у процедурі доказування виражатиметься, насамперед, у застосуванні норм різних галузей права.

Критерій юридичного статусу територій дозволяє виділяти суперечки щодо державних територій, територій зі змішаним режимом і навіть про території з міжнародним режимом. Так, суперечка про делімітацію територіального моря Норвегії між Великобританією та Норвегією, розглянута Міжнародним судом у 1951 р., стосувалася як державної території, так і відкритого моря. Можливість використання свободи відкритого моря входила до вимог Великобританії. Таким чином, питання класифікації міжнародних суперечок загалом та територіальних суперечок, зокрема, у доктрині міжнародного права продовжують залишатися дискусійними [10].

А також хотілось би окремо виділити територіальний спір який перейшов в стадію замороженого конфлікту. Це така ситуація, в якій активний збройний конфлікт було припинено, але жоден мирний договір чи інші політичні межі не дозволяють конфлікту дійти кінця. Тому юридично конфлікт може початися знову будь-якої миті, створюючи обстановку відсутності безпеки та нестабільності [11].

Цей термін широко використовується для пострадянських конфліктів, але він також часто застосовується до інших розширених та невирішених територіальних суперечок. Ситуація, що виникає де-факто, може збігатися, а може і не збігатися з офіційною позицією, що відстоюється будь-якої зі сторін конфлікту. Наприклад, при розділі Кореї як Південна Корея так і Північна Корея офіційно претендують на весь півострів, проте між зонами контролю двох країн є чітко визначений кордон [12].

Заморожені конфлікти іноді призводять до частково визнаних держав. Наприклад, Республіка Південна Осетія, що є продуктом замороженого грузино-осетинського конфлікту, визнана ще вісьмома державами, зокрема п'ятьма членами ООН.

Після розпаду Радянського Союзу 1991 року в районах деяких пострадянських держав виникла низка конфліктів, зазвичай там, де нові міжнародні кордони не відповідали етнічній приналежності місцевого населення. Ці конфлікти здебільшого залишаються «замороженими», а спірні райони перебувають під фактичним контролем утворень, окрім країн, до яких вони належать на міжнародному рівні та які, як і раніше, вважають ці райони частиною своєї території. Більшість сепаратистських держав у регіоні підтримуються російською державою. Ці інтервенції були інтерпретовані як стратегія Кремля щодо дестабілізації інших пострадянських держав та розширення сфери впливу Росії.

Також потрібно тут згадати як в 2014 році Крим був окупований російськими військами без розпізнавальних знаків, у той час як Україна все ще намагалася оговтатись від широкомасштабного насильства в столиці, і незабаром після цього був прийнятий до складу Російської Федерації. Це широко розглядається як анексія півострова Росією.

З початку березня 2014 року, після української революції 2014 року та руху Євромайдану, протести антиурядових сепаратистських груп, що підтримуються Росією, проходили в Донецькій та Луганській областях України, які в сукупності називаються Донбасом. Ці демонстрації, що

послідували за анексією Криму Російською Федерацією у лютому-березні 2014 року і які були частиною ширшої групи паралельних протестів на півдні та сході України, переросли у збройний конфлікт між сепаратистськими силами самопроголошених Донецької та Луганської народних республік (ДНР та ЛНР) та українським урядом. Хоча початкові протести були значною мірою рідним висловленням невдоволення новим українським урядом, Росія скористалася ними, щоб розпочати скоординовану політичну та військову кампанію проти України. Російські громадяни очолювали сепаратистський рух у Донецьку з квітня по серпень 2014 року та підтримувалися добровольцями та технікою з Росії [13].

Багато хто з експертів вважав що в майбутньому цей конфлікт буде замороженим так як є подібність між Придністров'ям, Абхазією. Як можна побачити всі роки з 2014 цей збройний конфлікт продовжувався і не мав припинення вогню. Росія оголосила про визнання ДНР та ЛНР 21 лютого 2022 року, а 24 лютого розпочала повномасштабне вторгнення в Україну, переростаючи у війну.

1.3. Правовий режим територій та правова регламентація урегулювання спірних територій

До територіальних режимів відносяться: територіальний суверенітет та територіальна юрисдикція. Відповідно до міжнародного права, норми якого переважно звичайна держава має чотири повноваження: територіальна юрисдикція, персональна юрисдикція, фактична юрисдикція та універсальна юрисдикція. Територіальна юрисдикція відрізняється, насамперед, від персональної юрисдикції тим, що особистий титул лежить в основі компетенції держави заслуховувати дії, вчинені – це «активна» персональна юрисдикція – або постраждалі від – це «пасивна» персональна юрисдикція – його громадян, незалежно від місцезнаходження відповідних фактів. Територіальна юрисдикція держави знову відрізняється від реальної

юрисдикції, заснованої на «вищих інтересах» держави. Ця компетенція випливає з ідеї, що «ніякі інші держави», крім відповідної держави, «не можуть бути залишені для визначення та захисту основних уявлень». Традиційна, а не звичайна, ця юрисдикція заснована, з теоретичної точки зору, на ідеї, що «найсерйозніші злочини, що зачіпають все міжнародне співтовариство, не можуть залишатися безкарними» [14].

Таким чином, кілька міжнародних конвенцій передбачають можливість, а іноді навіть зобов'язання поширити державне законодавство на злочини, вчинені за кордоном іноземцями проти іноземців. Відповідно до статті 146 четвертої Женевської конвенції від 12 серпня 1949 року про захист цивільного населення під час війни держава, наприклад, зобов'язана представляти до своїх судів осіб, "звинувачених у вчиненні або наказі про вчинення" злочину проти прав, визнаних Конвенцією [15]. Це ж стосується і пункту 2 статті 5 Нью-Йоркської конвенції від 10 грудня 1984 року, яка стосується покарання за акти тортур [16].

Поняття та сутність форм здійснення державою суверенітету над територією є територіальним суверенітетом. Це не так право, як визнаний і захищений атрибут, особливість держави, що випливає з його суверенітету.

Територіальний суверенітет у позитивному аспекті – підпорядкування державної влади всього, що знаходиться на території цієї держави і відбувається в її межах. Особиста влада – яка є наслідком громадянства та національності. Територіальний суверенітет у негативному аспекті – винятковість державної влади (держава може виключити дії будь-якого іноземного органу влади на своїй території). Зобов'язання, що випливають із територіального суверенітету:

– Заборона заподіяння шкоди іншим державам – держава здійснює свої повноваження не лише у своїх інтересах, а й у інтересах міжнародного співтовариства, і тому має враховувати та захищати права цієї спільноти та її членів [17].

– Принцип добросусідства – зобов'язання держави не допускати провадження на її території забороненої міжнародним правом діяльності, тобто тією, яка може завдати шкоди території сусідніх країн, наприклад, заборона на зміну напрямку річки, якщо вона також протікає територією іншої держави або є прикордонною річкою [18].

Конкретні обмеження які можуть бути щодо здійснення територіального суверенітету:

- Демілітаризація – накладає на державу обов'язок ліквідувати та забороняти будівництво та утримання у майбутньому військових об'єктів та споруд на певній частині своєї території, а також заборону утримання там збройних сил [19].

- Нейтралізація – договірне виключення можливості ведення бойових дій на даній території та наказ утримуватися від її використання як база для ведення такої діяльності [20].

З моменту появи перших народів чи націй існують міжнародні механізми чи методи врегулювання суперечок.

Історично склалося так, що переговори та дипломатичні дії використовувалися для вирішення цих конфліктів між народами. Саме тому вивчення методів вирішення суперечок на міжнародному рівні стало дуже важливим.

Як було помічено в останні два століття, розвиток такого роду досліджень, а також застосування різних альтернатив для мирного вирішення міжнародних суперечок, особливо тих, що мають політико-економічний характер розширились.

Сьогодні існує кілька видів основних методів та комбінацій методів пошуку рішень даного виду спору, залежно від контексту, типу конфлікту та потреб того ж самого. Таким чином, стаття 33 Статуту ООН говорить: «Сторони суперечки, продовження якої може поставити під загрозу підтримання міжнародного миру та безпеки, прагнуть вирішення, насамперед, шляхом переговорів, розслідування, посередництва, примирення,

арбітражу, судового врегулювання... або інші мирні засоби на його вибір» Ці методи не є винятковими один для одного, але значною мірою є логічною еволюцією переговорів та доповнюють один одного [9].

Саме тому Статут Організації Об'єднаних Націй має як одну зі своїх цілей та принципів мирне врегулювання спорів (пункт 1 статті 1 та пункт 3 статті 2) та утримання від застосування сили, що ставить під загрозу міжнародний мир та безпеку (пункт 4 статті 2) [9]. Як видно, сторони мають повну свободу вибору на свій розсуд, це те, що відомо в доктрині як вільний вибір засобів, оскільки жодна держава не може бути змушена піддавати свої територіальні суперечки з іншими державами засобу мирного врегулювання, на яке воно не погодилося.

Таким чином, міжнародні питання, які так чи інакше зачіпають різні види територій, що є вкрай багатоаспектними, і лише їх частина належить до категорії територіальних суперечок. Будь-який територіальний спір супроводжується ситуацією, що характеризується виникненням розбіжностей у тому чи іншого питання. Будь-яка оборонна дія з боку одного суб'єкта з метою зміцнення його захоплення на спірній території може сприйматися як наступальна дія іншого суб'єкта [21].

Території, особливо спірні, служать для сприяння уявленню про агресивні наміри, а при перебільшеному сприйнятті загрози держави частіше вступають у збройні конфлікти. Таким чином, балансування влади посилює напруженість і ворожість між не лише зацікавленими заявниками, а й сусідніми державами.

Крім того, силове вирішення територіальних суперечок спричинить сильний націоналістичний опір з боку переможених, і це спричинить затяжну динаміку територіальних суперечок, яка триватиме в наступне покоління, що ще більше посилить існуючі дилеми безпеки. Враховуючи вищезазначене обговорення, існує потреба розглянути питання територіальних суперечок з інших теоретичних точок зору, які використовують інші логіки та припущення.

Конфліктні ситуації стають основою юридичної процедури та вирішуються на державному рівні, а також в контексті міжнародного судочинства. Слід зацентувати увагу на окремих типах конфліктів – конфлікти на макрорівні, які залучають різні верства суспільства. Суспільство означає велику, унікальну і стабільну соціальну систему зі встановленими межами. Воно складається з людей, які, принаймні, відчувають свою приналежність до тої чи іншої верстви, діляться суспільними переконаннями, відчувають солідарність, координують принаймні певний обсяг діяльності та мають почуття спільної ідентичності.

РОЗДІЛ 2

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ВИРІШЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ СПОРІВ

2.1. Територіальні спори між державами: поняття та конкуренція юрисдикцій

Відмінність між територіальними та іншими суперечками не є простим питанням і виникають принаймні чотири проблеми.

По-перше, на одному рівні майже всі суперечки між державами можна розглядати як такі, що мають територіальну складову. Найбільш очевидними є конфлікти щодо делімітації міжнародного кордону або даної ділянки території, як це сталося між Аргентиною та Чилі через канал Бігль. Більш проблематичними є випадки, пов'язані зі спорами про ресурси (наприклад, скарги Іраку на Кувейт), коли контроль над цими ресурсами пов'язаний із контролем над територією, де вони знаходяться. Ще важче розрізнити етнічні чи релігійні конфлікти, коли такі відмінності тісно пов'язані з конкретними територіями (наприклад Єрусалимом, Кашміром).

У визначеннях необхідно проводити різницю між тими спорами, які стосуються переважно території, і тими, які мають лише територіальний компонент. Однією з можливостей є те, що територіальні суперечки мають активно вестися, і для тих, хто зацікавлений у насильстві, можна додати вимогу про те, щоб існувала реальна ймовірність того, що держави використовуватимуть військовий примус у переслідуванні своїх територіальних домагань.

Друга складність полягає у прийнятті рішення про те, що є активною територіальною суперечкою. Чи є саме існування конкуруючих територіальних претензій територіальною суперечкою?

Існують різні випадки конкуруючих претензій (наприклад, багато держав претендують на Антарктиду), але часто буває так, що такі претензії не переслідуються активно державними позивачами. Еріх Уїде називає такі претензії "латентним територіальним конфліктом". Можна було б

запропонувати, щоб до територіальних суперечок застосовувався якийсь стандарт серйозності до того, як їх можна розглянути [22].

Територія держави є «первинним» титулом юрисдикції держави, оскільки має пріоритет над іншими титулами компетенції, наданими йому міжнародним правом.

Таким чином, формування та розмежування цього титулу є предметом численних міжнародних норм та численних судових розглядів, які роблять «територіальне питання» центральним питанням міжнародної практики.

Множинність компетенції глав держав призводить до колізії повноважень: у разі виникнення на території держави події за участю громадянина цієї держави та іноземця територіальна юрисдикція та особиста компетенція таким чином лягають, наприклад, на дві різні держави. Конфлікт, однак, уникає елементарної норми – як простої, так і незамінної – міжнародного права: територіальна юрисдикція, яка є єдиною, яка здійснюється суверенно, має переважну силу, якщо не встановлено інше. Територія фактично є насамперед місцем виняткової та абсолютної компетенції, яку тільки місцева держава має право здійснювати. У відносинах між державами норма про імунітет від юрисдикції, яка захищає самі держави як такі, що утворилися, поширюється на представників держав, які користуються особистими імунітетами. Потрібний був непомірний характер злочинів Другої світової війни, щоб ця система була підірвана, а Нюрнберзький і Токійський суди є винятковими юрисдикціями. Потім проект постійного Міжнародного кримінального суду зупинився на десятиліття і врешті-решт досяг кульмінації в Римському договорі 1998 року. Але ми можемо серйозно будувати кримінальне право договірними засобами. З одного боку, ті, хто визначає умови застосування цього кримінального закону, є потенційними сторонами у судовому процесі, оскільки є представниками держав. Тому не дивно, що блокування накладаються, наприклад, на військові злочини. З іншого боку, держави вільні не брати участь у цьому процесі, і

завжди буде низка держав (на даний момент серед найважливіших) відмовитися від цього зобов'язання.

Нарешті, можна побачити дивні угоди, сплетені навколо цього проекту державами, які, тим щонайменше, взяли на себе зобов'язання і ніхто не вказав на те, що реальне кримінальне право є елементом громадського порядку і що ми не йдемо на компроміс із громадським порядком. Також є два досвіди міжнародних кримінальних трибуналів, створених Радою Безпеки. Ніщо із цього не є задовільним. Однак у цих різних випадках ми бачимо ідею міжнародного кримінального правосуддя, що виникає над державами та без урахування їхнього імунітету.

У ході проб і помилок слід також згадати про можливість суддів однієї держави переслідувати в судовому порядку осіб, винних у скоєнні міжнародних злочинів, скоєних в інших місцях. Ця універсальна юрисдикція була передбачена в Женевських конвенціях з гуманітарного права 1949 або Конвенції про тортури 1984 року. Ідея у тому, щоб забезпечити універсальність, тобто тоді злочинець, на якій території він не знаходився, вже не зможе уникнути правосуддя.

Для Організації Об'єднаних Націй необхідно без вагань домагатися скасування категорії постійних членів та права вето, що її супроводжує. Це розриви у рівність держав, заснованих на владі. Новий склад демократичної Ради Безпеки повинен буде відповідати географічному балансу і, ймовірно, також розподілу між дуже важливими та менш важливими державами, але без будь-якої «постійності» і з однаковим правом голосу. Генеральній Асамблеї необхідно буде розширити повноваження. І система голосування, яка має залишатися там, обов'язково заснована на одному штаті, одному голосі, може бути об'єднана із голосуванням, пропорційним демографічній значущості кожного.

Фінансово-економічні організації (МВФ та Світовий банк) вимагають демократизації шляхом скасування нинішнього зважування голосів усередині них, що ґрунтується на фінансових квотах, що виплачуються державами. Як

звичайна, і кримінальна міжнародна юрисдикція мають бути оголошені обов'язковою всім державам. Ніхто з них не повинен мати можливості ухилитися від нього, а судді мають стати незалежнішими через неможливість балотуватися на другий термін.

Це лише основні пропозиції, які дуже терміново популяризують, оскільки всі блокування міжнародного права залишають заморожені територіальні конфлікти, війни та нерівність без відповіді. І ми повинні позбутися ослабленого, зневіреного, фанатичного населення спокуси сліпого насильства, створивши з ними способи опору гнобленню та несправедливості, засновані на законі.

2.2. Поняття та характеристика міжнародних механізмів вирішення територіальних спорів

Виділення поняття територіального спору важливо з тієї причини, що механізм вирішення територіальних суперечок, виражений у тій чи іншій формі, починає функціонувати лише за кваліфікації конфліктної ситуації (територіального конфлікту) як територіального спору. При цьому сама собою наявність територіальних розбіжностей сторін ще не свідчить про існування територіальної суперечки як такої.

Основою територіальної суперечки є територіальні розбіжності, під якими розуміються розбіжності, пов'язані з встановленням правового режиму та належності території.

Дослідження питання вирішення конфліктів, зокрема міжнародного характеру, дозволяє зазначити, що із закінченням процесу «холодної війни» на шляху міжнародного миру почали проглядатися нові методології та нові варіанти: Йоган Галтунг, Джон Бертон і Кеннет Боулдінг. Традиційно вирішення конфліктів, особливо між державами, передавалося системі Організації Об'єднаних Націй через Міжнародний Суд (головний орган) [23].

Підтримка міжнародного миру і безпеки була доручена, відповідно до первісної ідеї Організації Об'єднаних Націй, на Раду Безпеки. Варто пам'ятати, що стаття 33 Статуту ООН стверджує: Сторони спору, продовження якого може загрожувати підтримці міжнародного миру і безпеки, прагнуть знайти його вирішення, перш за все, шляхом переговорів, розслідування, посередництва, примирення, судового врегулювання... до інших мирних засобів на вибір [9].

В рамках Організації Об'єднаних Націй завжди буде присутнім принцип мирного вирішення спорів і невтручання у внутрішні справи держав. Безперечно, саме процес глобалізації спричинив зміни класичної схеми суверенітету по відношенню до ідеї невтручання: ці ідеї релятивізовані, внутрішні справи розширюються та глобалізуються, до міжнародної спільноти.

Як приклад: у випадку розвитку, якою мірою можна висунути «національне» вирішення проблеми у світі, який стає все більш універсальним і взаємозалежним? З іншого боку, ми маємо випадок інтернаціоналізації територіальних конфліктів: через війну (як в Іраку), через серйозне порушення прав людини, в якій доктрина визнає, що вплив прав людини є погіршенням класичного поняття суверенітету через зростаючий ступінь легітимності, що передбачається винятками з принципу невтручання: це випадок легітимного втручання та гуманітарного втручання.

Хоча правда, що немає абсолютної відповідності між еволюцією світового суспільства та його механізмами мирного вирішення територіальних спорів, не менш вірно, що ці методи з кожним днем набувають все більшого значення і поширюються на всі куточки земної кулі: перехід від міжнародного права до світового права. З одного боку, альтернативні медіа рухаються в певні досі невідомі області: такі, як проблеми космічного простору, океанського простору, зростання міжнародного комерційного арбітражу і навіть підхід до посередництва в правах людини. По-друге, посилюється важливість звернення до цих засобів

для вирішення внутрішніх і міжнародних територіальних конфліктів: вдавання до війни має зникати.

Загальна ідея полягає в тому, щоб зазначити, що глобалізація впливає на право врегулювання спорів.

По-перше: сильна тенденція полягає в тому, щоб прояснити нові шляхи міжнародної відповідальності держави щодо мирного врегулювання спорів: зобов'язання відшкодовувати шкоду, завдану саме з точки зору прав людини та гуманітарного права.

Друге: аналіз впливу процесу глобалізації на методи вирішення спорів: наприклад, значення, яке набувають міжнародні та регіональні суди, такі як Міжнародний кримінальний суд і Суд з прав людини.

По-третє: погіршення класичної концепції суверенітету та її зародження правом із глобальними претензіями.

По-четверте: погіршення принципу невторчання: він не може діяти в ситуаціях порушення прав людини.

По-п'яте: значення, яке набуває медіація, як у випадку сімейних ситуацій, бізнесу, міжнародних відносин.

По-шосте: певна тенденція ухилятися від судових інстанцій і шукати вирішення спору за допомогою неюрисдикційних домовленостей.

Існують різні класифікації методів розв'язання конфліктів, але для того, щоб зрозуміти їхній внесок у культуру світу, необхідно говорити про змагальні або спірні та мирні або не змагальні методи вирішення конфліктів. У першому, як випливає з назви, існує конфлікт, визнаний сторонами, який більше не може бути вирішений самостійно, тому їм потрібен процес врегулювання своїх суперечок і одна або кілька третіх сторін, які можуть визначити, хто має рацію, і надати їм вирішення їх ситуації.

У той час як мирні методи є засобом вирішення конфліктів, у яких заохочується участь, власна і пряма відповідальність тих, хто в них бере участь, щоб вони самі могли знайти рішення або визначити те, яке і найбільше підходить.

Характеризуючи міжнародні відносини як нескінченну послідовність воєн через потребу держав накопичувати матеріальну владу, щоб бути в безпеці в світі самопомоги, ліберальна теорія передбачає, що співробітництво є більш поширеним, ніж дозволяє реалізм.

З ліберальної точки зору, держави співпрацюють, оскільки співробітництво дає кращі перспективи їхнього процвітання та стабільності відносин у світовій політиці. Виходячи з цього припущення, ліберали, зокрема неоліберальні дослідники, стверджують, що успіх міжнародного співробітництва значною мірою залежить від двох факторів: міжнародних інститутів та економічної взаємозалежності.

Вони стверджують, що міжнародні інституції та взаємозалежність можуть дозволити державам відмовитися від короткострокових переваг і перешкодити їх застосуванню сили один проти одного. На основі неолібералізму можна запропонувати кілька шляхів вирішення територіальних суперечок [24].

По-перше, економічний лібералізм підтримує положення про те, що свідомі зусилля держав поглибити та розширити економічні зв'язки з тими, з ким вони були втягнуті в територіальні суперечки, підвищать їх мотивацію до співпраці. «Чим більший об'єм торгівлі та інвестицій між двома країнами», тим більше групи з обох сторін зацікавлені у уникненні конфлікту між ними через економічні вигоди, які поставлені на кону. Крім того, міжнародні економічні зв'язки, які залучають різні соціальні та політичні групи як на внутрішньому, так і на міжнародному рівнях, часто діють як потужні обмеження на національних лідерів, коли мова йде про формування політики, особливо щодо країн, з якими вони економічно взаємозалежні, оскільки групи економічних інтересів і суспільство в цілому як виборці впливають на політичні дії національних лідерів. З цих причин, коли національні лідери приймають політичні рішення, у тому числі щодо територіальних спорів, вони стають більш обережними та розважливими [25].

Якщо говорити більш коротко, економічні зв'язки між державами, які беруть участь у територіальних суперечках, можуть працювати як буфер між ними. Хоча його наслідки для територіальних суперечок не є безсумнівними, економічний лібералізм не дуже підходить для вирішення проблем територіальних суперечок сам по собі.

По-перше, запропонований засіб, а саме поглиблення та розширення економічної взаємозалежності, не є конкретним і прямим заходом, спрямованим на вирішення територіальних спорів. Крім того, економічні зв'язки також можуть мати негативні наслідки для держав, які беруть участь у територіальній суперечці. Показовим прикладом є торговельне ембарго, введене Китаєм проти Японії в 2010 році. Оскільки Китай виробляє понад 90 відсотків світових запасів рідкоземельних матеріалів, які є «вирішальними для широкого спектру технологій, включаючи жорсткі диски, сонячні панелі та двигуни для гібридних транспортних засобів» і, таким чином, є вирішальними для економіки, торговельна залежність Японії від Китаю є значною, це дозволило Пекіну накласти ембарго на поставки рідкоземельних матеріалів до Японії у відповідь на зростання напруженості через спірні острови [26]. Коротше кажучи, залежно від рівня взаємозалежності торгівлю можна використовувати як політичний важіль впливу в територіальній суперечці.

Тож звернемося до ліберального інституціоналізму. Центральним елементом ліберального інституціоналізму є міжнародні інституції, або, точніше, роль інституцій у запобіганні чи пом'якшенню територіальних конфліктів.

Хоча інституції не можуть усунути анархію, вони все ж можуть впливати на уподобання держав і, таким чином, на їхні дії. Згідно з ліберальним інституціоналізмом, міжнародні інституції роблять це за допомогою різноманітних методів, які створюють сильні стимули для співпраці, як-от сприятливий торговий статус, або через потужні перешкоди, такі як торгові санкції.

Інституції також можуть служити засобом надання інформації про свої держави-члени, що, у свою чергу, допомагає державам краще розуміти наміри інших держав і таким чином зменшує невизначеність, властиву анархічній міжнародній політиці.

Саме в цьому відношенні ряд ліберальних інституціоналістів стверджують, що міжнародні суб'єкти повинні сприяти інституалізації як засобу підтримки колективних інтересів у міжнародній стабільності [27].

Коротше кажучи, інституції та інституціоналізація можуть зменшити страх перед зрадою та недовірою, вкорінені в анархії, що, у свою чергу, може перешкодити державам брати участь у суперечках і війнах.

Відповідно до принципу ліберального інституціоналізму, два специфічні види інститутів (або підходи до інституціалізації) можуть бути представлені, щоб допомогти вирішення проблем, пов'язаних з територіальними суперечками, а саме двосторонніх і багатосторонніх установ, для консультацій, управління та переговорів.

Як можна уявити, двостороння форма інституції є дуже специфічним і прямим підходом до територіальних суперечок з точки зору ліберального інституціоналізму. Вона часто спрямована як на демаркацію державних кордонів з метою усунення джерел конфлікту між сусідніми державами, так і на збереження статус-кво та стабілізацію ситуації в зонах суперечок. Таке управління може мати місце, коли залучені держави прагнуть покращити свої поточні відносини в надії на збільшення торгівлі, стратегічного партнерства та соціокультурних обмінів, які обидві держави сприймають як взаємовигідні.

Таким чином, доки існують двосторонні інституційні умови, вони можуть знизити ймовірність того, що такі суперечки переростуть у великий збройний конфлікт, оскільки ці інститути дозволяють залученим державам проводити прямі й регулярні зустрічі. А це, у свою чергу, дає можливість уважно стежити за суперечкою та забезпечує кращу обізнаність сторін у суперечці про наміри один одного. Отже, за словами Кеохейна, двосторонні

інституції допомагають забезпечити «координаційні точки», щодо яких конкуруючі учасники можуть домовитися [28].

У цьому світлі двосторонні інституційні підходи видаються ефективним способом вирішення територіальних спорів. Повторні зустрічі також можуть відбуватися через багатосторонні інституційні домовленості.

Однак багатосторонні інститути будуть ефективними лише в тому випадку, якщо держави, які беруть участь у суперечці, визнають ефективність і легітимність організації в управлінні територіальними суперечками. Це пов'язано з тим, що багатосторонній інституційний підхід до територіальних спорів по суті включає третіх сторін, які заохочують двостороннє врегулювання спорів, виконуючи роль арбітра [29].

Більше того, щоб цей підхід запрацював, інтенсивність конфлікту територіальної суперечки має бути відносно низькою. Фактичні та тверді зобов'язання з боку правоохоронця та взаємна згода між державами, які беруть участь у суперечці, також необхідні для ефективного виконання шляхом багатостороннього втручання третьої сторони. У зв'язку з цим багатосторонні інституції часто вважаються менш ефективними у вирішенні територіальних спорів, враховуючи той факт, що багато сторін, які беруть участь, зазвичай мають різні переваги, проте такі інституції можуть бути ефективнішими, коли йдеться про запобігання тому, щоб такі спори призвели до війни за це та ж причина.

Наприклад, у багатосторонніх угодах потрібно докласти менше зусиль для запобігання можливим дезертирствам, ніж у двосторонніх умовах, оскільки більше учасників залучено до моніторингу виконання державами своїх зобов'язань. Тому для вирішення різних типів конфліктів і проблем співпраці необхідні різні інституційні механізми.

Як було показано вище, лібералізм загалом і ліберальний інституціоналізм зокрема дають важливе розуміння. Тим не менш, не слід вважати, що такі теоретичні перспективи пропонують задовільну основу для вирішення територіальних суперечок, оскільки вони в основному

зосереджені на матеріальних аспектах взаємодії держав, виходячи з того, що держави поводяться раціонально під час аналізу витрат і вигод.

Згадючи ідейні цінності та чинники сприйняття, пов'язані з територією та територіальними суперечками, про які йшлося раніше. Як продемонстрували останні події щодо східноазіатських територіальних суперечок, особливо між Китаєм та Японією щодо островів Дяоюй/Сенкаку, та Південною Кореєю та Японією щодо островів Токдо/Такесіма, небезпека ескалації війни, здається, зростає коли до спірної території надається ідейне значення, тобто націоналізм, незалежно від того, наскільки малою чи незначною є ця територія з матеріальної та раціональної точки зору. Це приводить нас до розгляду конструктивістської теорії, яка кидає виклик переважаючому раціоналістичному способу аналізу, стверджуючи, що раціоналісти, включаючи як реалістів, так і лібералів, ігнорують або применшують роль ідентичності та соціальних норм у міжнародних відносинах [30].

Конструктивізм проти реалізму та лібералізму, конструктивізм підкреслює важливість цілого ряду нематеріальних, ідейних цінностей.

Відповідно до конструктивізму, ідейні фактори, такі як національна ідентичність, формують наші уявлення про те, ким ми є і що ми цінуємо; вони, у свою чергу, визначають зміст інтересів держав, а отже, і те, як вони «діятимуть» у глобальній політиці. Ідентичності конструюють «особливий набір інтересів чи переваг щодо вибору дій» у спірних територіальних ситуаціях [31].

Переважаючий дискурс нації та її історичний досвід чи культурний контекст визначають її ідентичність та інтереси, які впливають на те, як вона веде себе у світовій політиці.

Що стосується безпекових та територіальних суперечок, уявлення про те, хто ми є і що ми цінуємо, спонукають особливий спосіб мислення про те, де загрози цим цінностям походять від, якої форми вони набувають і як з ними можна боротися. У цьому світлі територіальні суперечки стосуються не

тільки матеріальних інтересів держав. Натомість вони відображають взаємовідносну ідентичність себе та іншого.

Спірна територія може стати іконою минулої історії та сучасної ідентичності. Зокрема, територія, яка колись була захоплена, має тенденцію до того, щоб люди стали емоційно прив'язаними до території. Влада та інтерес до територіальних суперечок можуть викликають і вирішують територіальні суперечки на діадичному рівні.

Однак влада та інтерес не дають задовільного пояснення того, чому суперечки щодо території продовжують тривати, або чому люди та лідери стають емоційно прив'язаними до відповідної території. Згідно з поясненнями соціальної психології, люди мають інстинктивну тенденцію розуміти себе як територіальні істоти. Ця тенденція глибоко вкорінена в колективній свідомості суспільства, культурній спадщині, викладанні та навчанні. Суперечка між Японією та Південною Кореєю щодо островів Токто/Такесіма є хорошим прикладом [32].

Для корейців острови стали невід'ємною частиною їхньої національної ідентичності як символ минулого колоніального періоду та відновленого суверенітету. Таким чином, будь-які претензії колишнього колонізатора Японії на острови інтерпретуються як пряма загроза ідентичності та територіальній автономії Кореї. Сприймаючи спірні острови не тільки в юридичних термінах, а й з точки зору ідентичності, корейці, як правило, стають емоційними та більш прийнятними до ризику, мають готовність боротися за малі й безлюдні острови проти колишнього злочинця.

Окрім ідентичності, тобто уявлення про те, ким ми є, найвизначнішим виміром світової політики, що розглядається конструктивістською теорією, є роль норм. Норми можна визначити як спільні очікування щодо належної чи законної поведінки акторів із певною ідентичністю. У контексті міжнародних відносин це застосовується до домінуючих уявлень про те, що є належною поведінкою для ключових членів міжнародного суспільства: держав. У цьому

сенсі конструктивізм стосується того, як міжнародні норми еволюціонують і стають створювати обмеження для прийнятної поведінки держави.

У зв'язку з цим деякі вчені-конструктивісти досліджували можливості розвитку «спільнот безпеки», а саме груп держав, для яких з часом використання сили у вирішенні суперечок між собою стало немислимим. Коротше кажучи, реалізм і лібералізм зосереджуються на матеріальних факторах поведінки держави, як-от можливості держави, географія, міжнародна торгівля та інституції, конструктивістські підходи підкреслюють важливість цілого ряду соціальних, культурних та історичних, тобто ідейних, факторів, які спонукають надавати певні форми значення різним акторам та їхнім намірам.

Питання полягає в тому, які конкретні заходи можна вжити для вирішення територіальних суперечок на основі конструктивістської теорії?

По-перше, це розробка доброякісних норм для управління міждержавною конкуренцією та суперечками. Як зазначалося, спільні норми чи ідеї обмежують поведінку «прийнятного» стану. Іншими словами, вони суттєво обмежують або полегшують спосіб визначення питань, діапазон варіантів, які можуть бути розглянуті, а також рішення та вибір, які приймають держави. Після встановлення мирних норм вони діють як обмеження та перешкоди для конфліктних типів зовнішньополітичної поведінки, оскільки держави «розвивають свої відносини з іншими та розуміють їх через засоби норм і практик» [33].

По-друге, створення політичних спільнот, які підтримують «міжсуб'єктивні» ідентичності, а саме спільні розуміння та переконання щодо учасників конфліктів та їхніх намірів, можна вважати ще одним конструктивістським шляхом для вирішення суперечок щодо території. Коли в певній спільноті світової політики встановлюються «міжсуб'єктивні» ідентичності, у держав виникає мотивація позначати інші держави «друзями» і підходити до них як до таких. Європейське співробітництво у сфері безпеки з часів Другої світової війни тут можна розглядати як «емблему можливості

побудови альтернативного майбутнього у сфері безпеки через розвиток спільних норм» та міжсуб'єктивних ідентичностей. У зв'язку з цим конструктивізм, особливо звичайний конструктивізм, часто припускає, що ми повинні шукати міжсуб'єктивні спільноти у світовій політиці, сфери, в яких держави поділяють розуміння себе та один одного [34].

Виходячи з наведених конструктивістських пропозицій, виникає критичне й делікатне питання. Як можна встановити кооперативні норми та міжсуб'єктивні ідентичності, які допомагають керувати та вирішувати суперечки між державами? Для того, щоб держави поділяли спільні норми та спільні розуміння — або, точніше, для того, щоб держави, які беруть участь у (територіальних) суперечках, поділяли доброзичливі ідеї та переконання по відношенню один до одного — слід створити дискурс, на якому ґрунтуються такі ідеї та переконання. Дискурс має певну здатність переформувати те, як ми розуміємо себе та інших, а також визначати те, що підходить для наших інтересів, і таким чином впливати на нашу поведінку.

Інакше кажучи, дискурс відображає і формує ідентичність та інтереси та встановлює прийняті норми поведінки. Дискурс веде до загальної інтерпретації реальності; певні «уявлення» проблем або областей встановлюються через дискурс. Коротше кажучи, дискурс між державами є ключовим компонентом у формуванні певної ідентичності та норми в спільноті, в якій ці держави взаємодіють.

Це означає, що якщо в цій спільноті переважає дискурс, пов'язаний із співробітництвом, координацією та спільними інтересами, тоді між його членами створюються кооперативні норми та спільні порозуміння, що, у свою чергу, відбиває їх від покладатися на агресивні стратегії чи брати участь у конфліктних діях щодо спірні питання. Тут підходи «зверху-вниз» і «знизу-вгору» можна розглядати як специфічні способи зародження такого дискурсу співпраці. Перший відноситься до ролі вищих політиків, відданих переговорам та координації, тоді як другий стосується важливості акторів на низовому рівні, наприклад, інтелектуалів. Дискурс співробітництва, що панує

в суспільствах держав, які беруть участь у територіальних суперечках, запобігатиме будь-якій різкій поведінці та закладе основу для режиму зміцнення довіри для вирішення територіальних суперечок [35].

Такий режим залучатиме більше двох заявників, що не обов'язково вимагає формального та інституціоналізованого середовища: конструктивісти концептуалізують «інститути як сукупність норм, правил і рутин, а не як формальну структуру». Такий режим зміцнення довіри, заснований на нормах співпраці та спільному розумінні, здатний функціонувати як механізм запобігання конфліктам і заохочення врегулювання.

У порівнянні з пропозиціями з позицій неореалізму та неолібералізму, представленими раніше, пропозиції з конструктивістської точки зору видаються відмінно вирішувати ідейний вимір територіальних суперечок, включаючи націоналізм.

Як уже обговорювалося, територіальні суперечки, як правило, переплітаються з питанням національної ідентичності, оскільки держави часто сприймають та ідентифікують сферу суперечок як важливу частину своєї історії чи гідності. Однак конструктивістський шлях є непрямим. Наприклад, в рамках режиму зміцнення довіри територіальні суперечки повинні розглядатися як одне з багатьох інших питань регіональної безпеки, і такий режим намагатиметься створити більш орієнтований на стабільність регіональний порядок, що робить малоімовірним ескалацію територіальних суперечок. Ця стратегія орієнтована більше на управління, ніж на поселення.

Проте з точки зору вирішення територіальних спорів прямі переговори між заінтересованими державами не тільки корисні, але часто й необхідні. Крім того, за своєю природою підхід, заснований на конструктивізмі, який передбачає формування дискурсів співпраці, доброякісних норм і спільних порозумінь, є частиною тривалого «історичного», а також соціального процесу, тоді як суперечки щодо території мають тенденцію переростати до фізичної конфлікт легше та швидше, ніж інші проблеми безпеки [36].

Чи може теорія вирішити складну проблему територіальних суперечок, пов'язаних із матеріальними та ідейними цінностями та проблемами? Однозначної відповіді ще не знайдено. Це може виходити за рамки будь-якої теорії, спрямованої на пояснення та розуміння, а не на визначення реальності міжнародної політики.

Тим не менш, обговорення щодо основних теоретичних точок зору в області досі показує, що теорія може працювати як корисний посібник для вирішення проблеми територіальні спори. Інакше кажучи, хоча вони далекі від досконалих рішень, їх теоретичні знання та наслідки, безсумнівно, сприяють тому, щоб пропонувати рекомендації щодо підходу, управління та вирішення суперечок щодо території.

2.3. Мирне вирішення та застосування сили при вирішенні територіальних спорів

Термін міжнародний спір чи відмінність використовується у статуті Організації Об'єднаних Націй як певний вид міжнародної суперечки. Гаазькі мирні конференції 1899 і 1907 років відіграли вирішальну роль у розвитку мирного врегулювання спорів, вони взяли за основу Брюссельську конференцію 1874 року про обмеження озброєнь, що проходила в Гаазі з 15 травня по 31 липня 1899 року, його головна мета - обговорення питань миру та роззброєння, прийняття Конвенції про мирне вирішення міжнародних спорів, в установі Міжнародного арбітражного суду, згоду на використання добрих послуг, посередництва, розслідування та арбітражу з метою запобігання збройним конфліктам між державами, а також був сформований постійний механізм для створення третейських судів, будучи попередником Постійної палати третейського суду [37].

Практичні пропозиції щодо вирішення територіальних суперечок виходячи з припущення, що міжнародні справи – це постійна боротьба за владу між корисливими державами, неореалізм передбачає баланс сил, але, як

уже зазначалося, його припущення підвищить напругу та ворожість не лише між зацікавленими претендентами, а й між сусідніми державами. Скоріше, реалістичний підхід до територіальних суперечок, ймовірно, призведе до гонки озброєнь і дилеми безпеки, що, у свою чергу, може спричинити міждержавні або регіональні війни.

Це допомагає усвідомити, що пропозиції, запропоновані вченими та політиками, які поєднуються з реалізмом, не є привабливими варіантами для будь-якої держави, яка сподівається вирішити територіальні суперечки мирним шляхом, і що, таким чином, потрібно шукати альтернативи, зосередившись на теоретичних перспективах, які містять різні припущення та логіку, неолібералізм та конструктивізм. Попереднє обговорення цих альтернативних теорій продемонструвало, що їхні відповідні рішення — а саме розвиток інституцій та поглиблення взаємозалежності, а також створення норм співпраці та спільних порозумінь — корисні для вирішення територіальних суперечок шляхом пом'якшення страху зради чи недовіри та покращення взаєморозуміння. Вони краще вміють знайти вирішення проблеми територіальних суперечок, ніж реалізм. Однак оцінка лібералізму та конструктивізму також показала, що обидва пропонують лише приблизні рішення проблеми. Іншими словами, самих їх заходів недостатньо, щоб дати задовільні відповіді на проблему територіальних спорів.

Як бачимо, ліберальний підхід не впорається з ідейним аспектом територіальних суперечок, тоді як конструктивістський шлях не в змозі встановити офіційні, прямі умови, які часто необхідні для переговорів та компромісів між державами. Інтерактивна структура, заснована на поєднанні цінностей різних теорій, зокрема лібералізму та конструктивізму, найкраще підходить для вирішення територіальних суперечок у тому сенсі, що запропоновані ними рішення можуть (і повинні) доповнюватися один одним [38].

Така інтегрована, всеосяжна структура зможе заохочувати суворість у прийнятті рішень, підвищити ефективність рішень і підвищити ймовірність отримання більш приємних і спокійних результатів.

Це особливо актуально з огляду на складний характер територіальних спорів. Наприклад, якщо обидва позивачі сприймають територію з точки зору матеріальних цінностей, таких як природні ресурси, то мирний поділ або принаймні спільний розвиток можливий, навіть якщо матеріальні інтереси високі, завдяки тому простому факту, що фізичні та матеріальні ресурси подільні.

Однак через можливість зради вторгнутися в анархію світової політики держави можуть не захотіти брати на себе зобов'язання спільного розвитку, якщо не буде створена взаємна довіра.

Тобто територіальний поділ не є можливим рішенням без попереднього нарощування взаємної довіри. Для цієї взаємної довіри потрібні міжнародні або регіональні інституції, в яких можна зменшити кількість повторюваних зустрічей, а також невизначеність і можливість зради. Крім того, якщо спірна територія пов'язана з ідейними — тобто символічними та історичними — цінностями та проблемами, то залучені держави не відмовляться від своїх відповідних претензій легко, навіть якщо існують офіційні прямі інститути, спрямовані на побудову взаємної довіри та сприяння переговорам між зацікавленими сторонами.

У цьому випадку формальні, безпосередні інститути мають супроводжуватися формуванням транснаціональних та інклюзивних дискурсів і норм, що виходять за межі існуючого бінарного та націоналістичного мислення про територіальність. Все це знову ж таки вимагає комплексного підходу до запобігання переростання територіальних суперечок у війну і в кінцевому підсумку їх вирішення мирним шляхом.

Загалом, територіальні суперечки є багатограним і складним комплексом проблем, які часто стосуються як матеріальних, так і ідейних цінностей. Таким чином, якщо теорія має бути корисною у вирішенні

територіальних суперечок, різні аналітичні кути та різні теоретичні позиції повинні бути інтегровані в синтетичну структуру. Безперечно, така структура не може вирішити всі проблеми територіальних суперечок відразу.

Крім того, будь-який комплексний підхід до вирішення проблем, наприклад, рішення, засноване на ліберально-конструктивістському синтезі, вимагає часу для формулювання та реалізації, а отже вимагає, щоб зацікавлені держави наберіться терпіння. Але, перефразовуючи думку Стенлі Гофмана, «нетерплячість є найгіршим ворогом» здатності не тільки розвивати «систематичну теорію», але й вирішувати складні суперечки в реальному світі. Хоча синтетичний інтерактивний підхід не є панацеєю, він, тим не менш, є більш ефективним інструментом для вирішення реальних складнощів, які пронизують територіальні суперечки [39].

Міжнародне право чітко забороняє захоплення території силою. Як зазначила Генеральна Асамблея в Декларації дружніх відносин, територія держави не може бути об'єктом заволодіння іншою державою внаслідок погрози силою або її застосування. Жодне територіальне придбання в результаті погрози силою або застосування сили не визнається законним. Але на превеликий жаль ми можемо на власні очі зараз бачити що всі встановлені закони порушує Російська Федерація, вона вторглася з війною в Україну, і зараз наша держава повинна боротися з ворогом і відстоювати свої кордони, а окупантська держава застосовує силу для того щоб захопити територію яка їм потрібна.

Отже, розглянувши специфіку, передумови, види територіальних конфліктів, можна дійти висновку, що досить часто традиційні методи врегулювання конфлікту в ситуаціях міжетнічної взаємодії є неефективними, тому що суб'єкти конфлікту не бажають ні за яких умов йти на компроміс, поступки, думаючи, що здійснюється зазіхання на їх життєво важливі цінності й потреби.

РОЗДІЛ 3

ПРАКТИКА МІЖНАРОДНОГО СУДУ ООН ЩОДО ВИРІШЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ СПОРІВ

3.1. Територіальні конфлікти – загроза міжнародному миру і безпеці

Територіальні конфлікти, що виникають сьогодні у багатьох сучасних державах, відбуваються одночасно з поглибленням системної кризи в суспільстві, яка виявляється в основних сферах життя людей – економіці, політиці, соціальному житті, культурі зокрема.

Історично міжнародне право розглядалося як міжнародне співтовариство, яке забезпечує встановлення та збереження глобального миру та безпеки. Основною метою створення Ліги Націй 1919 року та Організації Об'єднаних Націй 1945 року було підтримання міжнародного миру та безпеки. Були укладені різноманітні багатосторонні договори, які спрямовані на мирне вирішення спорів. Однією з найважливіших є Гаазька конвенція 1899 року про мирне вирішення спорів. Пункт 3 статті 2 Статуту ООН передбачає, що всі міжнародні суперечки повинні вирішуватися членом мирними засобами, підтримуючи міжнародний мир, безпеку та не загрожуючи справедливості [40].

Статут відповідно до пункту 1 статті 33 перераховує ряд засобів мирного врегулювання спорів. Переговори, розслідування, посередництво, примирення, арбітраж, судове врегулювання, звернення до регіональних агенцій є одними з небагатьох варіантів, які вони мають. Різні мирні методи врегулювання можна в цілому розділити на дві категорії: позасудовий і судовий метод врегулювання [9].

У 1990 році Спеціальний комітет попросив надати пріоритетним питанням підтримання міжнародного миру і безпеки. З цією метою в першу чергу мала бути розглянута діяльність із встановлення фактів. У 1991 році Генеральна Асамблея прийняла декларацію про комітет із встановлення фактів. Вона відіграла важливу роль у зміцненні ролі Організації Об'єднаних Націй у підтримці міжнародного миру та безпеки, а також у

сприянні врегулюванню суперечок мирними засобами. Місію з встановлення фактів взяли на себе Рада Безпеки, Асамблея та Генеральний секретар. Очікувалося, що Генеральний секретар використає заходи з пошуку знахідок на ранній стадії для легшого та мирного внеску у спірні питання.

Від нього вимагали підготувати перелік експертів у різних галузях, які могли б здійснювати діяльність з встановлення фактів.

Ми могли бачити що були створені досить гарні на вигляд механізми і інституції, але зараз ми бачимо своїми очима все навпаки. Мирні та дипломатичні засоби припинити війну не можуть.

Територіальні конфлікти які існують також роками не можуть закінчитись, тому напевно потрібно використовувати більш дієві засоби або створювати нові, щоб було можливо зберігати мир і безпеку у всьому світі.

Небезпека ескалації війни, здається, зростає коли до спірної території надається ідейне значення, тобто націоналізм, незалежно від того, наскільки малою чи незначною є ця територія з матеріальної та раціональної точки зору.

Дій світового товариства недостатньо, хочеться згадати тут ще раз про те, якими були дії світових організацій в 2014 році коли Росія анексувала Крим, поведінка Російської Федерації була серйозно оскаржена.

На момент референдуму, який відбувся 16 березня 2014 р., Крим перебував під ефективним контролем російських збройних сил. Також було звернуто увагу на формальні недоліки референдуму. Венеціанська комісія заявила, що «очевидно, що Конституція України забороняє будь-який місцевий референдум, який би змінив територію України». Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй відхилила це, як і Парламентська Асамблея Ради Європи. Кілька держав прямо визнали анексію як законну. Більшість вказали, що він є недійсним і не підлягає визнанню». Станом на січень 2015 року жоден спір безпосередньо щодо анексії Криму не призвів до остаточного рішення або рішення поза межами національних судів України чи Росії.

На сучасному етапі розвитку світу, економіки, політики та міжнародних відносин питання вирішення міжнаціональних конфліктів є актуальним для юридичної науки і потребує ґрунтовного дослідження. Різноманітні конфлікти пронизують не лише історію людства, а й історію окремих народів через життя та побут людей.

Є приклади територіальних конфліктів на рубежі ХХ-ХХІ ст., які мали певні наслідки та вплинули на життя суспільства, як окремих країн, так і всього світу. Це військові конфлікти, такі як події в колишній Югославській Республіці 1991-2001 років, військовий конфлікт в Абхазії, Південній Осетії, палестино-ізраїльський конфлікт в Азії, теперішня війна в Україні яка триває на даний момент та багатьох інших, що в різних вимірах призвело до трагічних наслідків. Тому необхідно, щоб кожна країна і світова спільнота не залишалися байдужими до будь-якого протистояння (особливо військового), навіть якщо воно їх не стосується.

3.2. Спир між Бельгією та Нідерландами щодо суверенітету над деякими прикордонними землями

Протягом усієї історії кордони викликали незбагненне кровопролиття, вічні ворожнечі та десятиліття юридичні суперечки, що робить плани дружнього обміну землею між Нідерландами та Бельгією ще більш примітними.

Причина такої великодушності? «Тому що це має сенс», – каже Марсель Невен, мер міста Візе, Бельгія.

Хоча Бельгія втратить чудовий шматочок природи, що впирається в річку Маас, що розділяє дві нації, вона також звільниться від юрисдикційного кошмару, який розвинувся з часом, коли річка звивилась, щоб перетворити частину землі, що належить Бельгії — близько 15 футбольних полів — на півострів, пов'язаний тільки з Нідерландами. З часом цей район, за чутками, ставав дедалі беззаконнішим, притулком для наркоторговців і незаконних

сексуальних витівок. Люди та перехожі виявили тіло без голови. «Вони повідомили нідерландську владу, яка сказала їм, що це бельгійська територія», – сказав Жан-Франсуа Дюшен, комісар поліції регіону Нижній Маас [41].

Коротше кажучи, голландці не могли туди потрапити, бо це бельгійці, а бельгійській поліції та судовим органам було важко туди потрапити. Їм заборонено в'їжджати в Нідерланди без дозволу, а на півострові не було належної зони приземлення для човнів або обладнання, що заходять по воді.

«Тому нам довелося їхати туди на човні з усім необхідним — прокурором, лікарем, судовою лабораторією — нам доводилося робити поїздки туди й назад над водою. Це дійсно було не дуже практично», – сказав Дюшен.

А крім того, Невен згадував: «Треба було стрибнути з човна на берег. Для цього потрібно бути у формі».

Але скоро більше суперечок, і мирний обмін має стати реальністю. «Ми повинні були зробити це давно», – сказав Невен [42].

Підготовча робота була виконана, і парламенти двох країн повинні мати можливість завершити угоду десь у 2016 році, сказав Невен, майже через два століття після встановлення прикордонних постів 1843 року. І все з усмішкою на обличчі, хоча Бельгія отримає лише крихітну частину замку, який був побудований для просування руху між двома країнами [43].

«По суті, це дуже рідко, але може статися», — сказав адвокат Малкольм Шоу, експерт з міжнародних прикордонних спорів. Він підкреслив, як складна історія сплела кордони в районі, де стикаються Бельгія, Нідерланди та Німеччина, залишивши анклави та дивно викривлені кордони.

Прикордонні обміни можуть відбуватися, але переважно після запеклих сварок.

На індійсько-бангладешському кордоні суперечка, яка вирвалася з моменту здобуття Індією незалежності від британських колонізаторів у 1947

році, була вирішена, коли країни обмінялися більш ніж 150 земельними ділянками [44].

Раніше найвищий суд Організації Об'єднаних Націй знадобився для вирішення спору між двома країнами Центральної Америки. Суд постановив, що Нікарагуа порушила територіальну цілісність Коста-Ріки у тривалій боротьбі за невеликий шматок землі біля берегів Карибського моря [45].

Бельгійський військовий історик Люк Де Вос сказав, що дружба між сусідами має значення.

«Це можливе між Бельгією та Нідерландами, оскільки ці країни мають багато сторіч життя як сусіди, а після Другої світової війни територія більше не була такою важливою», – сказав Де Вос [46].

Тоді дві країни вирішили подолати майбутні проблеми з юрисдикцією шляхом переговорів про мирний обмін земельних ділянок, які були в кожній країні, які опинилися на неправильному березі річки.

Міністр закордонних справ Бельгії Дідьє Рейндерс заявив, що угода відображає чудові бельгійсько-голландські відносини і є доказом того, що «кордони можна змінити мирним шляхом». Подібна угода набула обертів в скандинавських країнах.

3.3. Справа “Румунія проти України”

Справа 2009 року «Розмежування морів у Чорному морі (Румунія проти України)» надала Міжнародному Суду (МС) можливість визначити та надати значення двозначній та спірній фразі у статті 121(3): «скелі, які не можуть підтримувати людське житло чи власне економічне життя». Суд відмовився надати остаточне визначення цих слів на його думку, але, визначивши, що крихітний український Зміїний острів не повинен мати жодного впливу на морський кордон, Суд знову підтвердив, що невеликі незаселені острови, як правило, будуть мати обмежений вплив або взагалі не впливати на

розмежування. і що такі особливості не повинні створювати розширені морські зони [47].

Острів Зміїний є фактично єдиним островом у Чорному морі, за винятком кількох, які обіймають узбережжя. Він має площу 0,17 квадратних кілометрів (сорок два акри або сімнадцять гектарів) і знаходиться за тридцять п'ять кілометрів (близько двадцяти морських миль) на схід від дельти Дунаю (також званої Драконовою Бородою), яка утворює кордон між Україною та Румунією. У ньому не вистачає прісних водних ресурсів, і він ніколи не був заселений історично, хоча на ньому був маяк з 1800-х років, а нещодавно Україна побудувала на ньому споруди та причал, очевидно, щоб посилити свої претензії на океанський простір навколо нього. Кажуть, що його назва походить від змій, які жили в храмі, побудованому на острові в стародавні часи. Океанський простір навколо нього став центром великого інтересу, оскільки нещодавні дослідження показали, що навколо цього острівця можна знайти високоякісну нафту та значну кількість природного газу [48].

Хоча суверенітет над островом Зміїв оскаржувався багато років, у 1997 році Румунія визнала, що цей об'єкт належить Україні. Румунія стверджувала в Суді, що Україна погодилася в договорі 1997 року, що острів Зміїв є «скелею» відповідно до статті 121(3) і, отже, що це не може вплинути на морське розмежування між двома країнами, але Україна відхилила це твердження, заявивши що посилення на статтю 121(3) було в румунській «декларації», яку Україна не прийняла, і що румунське твердження було «безпідставним». У висновку Суду, оприлюдненому 3 лютого 2009 р., ухилено давати вичерпне визначення слів у статті 121(3), але воно стосувалося ролі, яку має відігравати острів Зміїний у розмежуванні, і визначало, що цей острівець повинен мати територіальне море морської милі, але в іншому випадку не буде впливати на делімітацію [47].

Україна насамперед стверджувала, що острів Зміїний слід розглядати як частину узбережжя України, оскільки він «утворює частину географічного контексту, а його узбережжя є частиною відповідних узбережжя України».

Румунія відповіла, стверджуючи, що острів Зміїний «є лише невеликим морським об'єктом, розташованим на значній відстані від моря від берегів Сторін». Суд погодився з точкою зору Румунії з цього приводу, сказавши, що «узбережжя острова Зміїний настільки короткий, що не має реальної різниці для загальної довжини відповідних берегів сторін». Далі Суд зазначив, що острів Зміїний не можна розглядати як частину узбережжя України, оскільки він «лежить окремо і приблизно за 20 морських миль від материка» і, таким чином, «не є одним із скупчення периферичних островів, які становлять «узбережжя» України». На думку Суду, «зарахувати острів Зміїний як відповідну частину узбережжя означало б прищеплення стороннього елемента до узбережжя України: наслідком буде судова переробка географії, що не дозволяє ні закон, ні практика морського розмежування.» Визначивши, що «узбережжя» двох країн в основному слідує їхнім материковим узбережжям (без урахування острова Зміїний), Суд розпочав процес делімітації «шляхом проведення тимчасової рівновіддаленої лінії» між сусідніми та протилежними узбережжями Румунії та України, а потім перевіряючи, чи є фактори, що вимагають коригування попередньої рівновіддаленої лінії для досягнення справедливого результату», і чи був «несправедливий результат через будь-яку помітну диспропорцію між співвідношенням відповідних довжин берегів і співвідношенням між відповідними морськими площами кожної держави», що потребує коригування [49].

Румунія стверджувала, що острів Зміїний слід ігнорувати, оскільки це «скеля, яка не здатна підтримувати людське житло чи власне економічне життя» відповідно до статті 121(3), і тому, що «використання цього острова як базової точки призведе до надмірного спотворення берегової лінії» [47].

Україна відповіла, що Зміїний острів слід розглядати як «прибережний острів», оскільки він знаходиться в межах двадцяти морських миль від узбережжя України, і, таким чином, її територіальне море «частково перекривається зоною територіального моря, що межує з материковою

частиною України». Україна також стверджувала, що Зміїний острів «безперечно є «островом» відповідно до статті 121(2), а не «скелею», оскільки він «може легко підтримувати людське житло і що добре встановлено, що він може підтримувати власне економічне життя». Зокрема, острів має рослинність і достатній запас прісної води», а також має «відповідні будівлі та житло для активного населення» [47].

Нарешті, Україна стверджувала, що стаття 121(3) «не має відношення до цього розмежування, оскільки цей параграф не стосується питань делімітації, а є, скоріше, положенням про надання права, яке не має практичного застосування» до морської зони в межах 200 морських миль від узбережжя материка. Суд не відповів прямо на ці твердження, а натомість просто постановив, що острів Зміїний має право на територіальне море в дванадцяти морських милях навколо нього, але не мав іншого впливу на морське розмежування між двома країнами або жодного відношення до нього. Як вказує судова практика, Суд іноді може вирішити не брати до уваги дуже малі острови або вирішити не надавати їм повне потенційне право на морські зони, якщо такий підхід матиме непропорційний вплив на лінію розмежування, що розглядається [47].

Рішення Румунія проти України також має допомогти розвіяти думку про те, що острови Сенкаку/Дяююдао повинні мати будь-який вплив на морське розмежування Східно-Китайського моря. Ці вісім незаселених острівних об'єктів у Східно-Китайському морі, що знаходяться в 170 кілометрах на північний схід від Тайваню, зараз контролюються Японією, але на них також претендують Тайвань і Китайська Народна Республіка. Загалом вони мають територію в сім квадратних кілометрів; найбільший (Дяююдао/Уоцурісіма) має площу 4,3 квадратних кілометра з двома вершинами, що піднімаються приблизно на 1100 футів, але не має якірних стоянок для будь-яких, крім найменших кораблів, які можна використовувати для висадки. Історично ці виходи використовувалися лише як навігаційні засоби. У 1970 році, після того, як Японія опротестувала свою претензію на

Сенкакус/Дяюдао на підставі розширення її континентального шельфу, Тайвань зробив застереження під час ратифікації Конвенції про континентальний шельф 1958 року, зазначивши, що при «визначенні кордону шельфу, континентальний шельф Китайської Республіки, відкриті породи та острівці не беруться до уваги» [50].

Відомий вчений з Китайської Народної Республіки Цзи Госін повідомив, що нинішня позиція Китайської Народної Республіки схожа: «Китай вважає, що острови Дяюдао невеликі, незаселені і не можуть підтримувати власне економічне життя, і що вони не мають права мати континентальний шельф». Ця точка зору була підкріплена рішенням Міжнародного суду юстиції повністю ігнорувати острів Зміїв під час делімітації кордону між Румунією та Україною, і тепер має бути зрозуміло, що острови Сенкаку/Дяюдао мають отримати територіальне море довжиною 12 морських миль, але повинні інакше їх можна ігнорувати при визначенні морського розмежування Східно-Китайського моря [51].

ВИСНОВКИ

Головним атрибутом держави є територія, яка є не лише простором, а матеріальною основою життя людей, які її населяють. Тому територіальні суперечки та конфлікти завжди були і залишаються гострою проблемою міжнародного права. Протягом усього існування людства головною причиною конфліктів і воєн була боротьба за володіння територією.

Для вирішення територіальних проблем між суб'єктами міжнародної арени на допомогу прийшло міжнародне право та створення спеціальних міжнародно-правових норм. Згідно з нормами міжнародного права територією держави є не лише сухопутна територія, а й надра та повітряний простір, водний простір, космічний простір та розташовані на них об'єкти. Найпоширенішою причиною посягання одних держав на територію інших є бажання розширити свої кордони та вплив, навіть якщо це суперечить основоположним принципам міжнародного права.

Механізми вирішення спорів поділяються на мирні та силові. Останні застосовуються лише після застосування мирних засобів і у випадках, передбачених міжнародним правом. Наприклад, миротворчі місії ООН. Мирні, у свою чергу, поділяються на судові та позасудові. Важливу роль відіграють прецеденти в міжнародному праві, які мають не лише правове, а й політичне значення.

Переважаючі територіальні конфлікти у всьому світі демонструють, наскільки важко керувати територіальними претензіями держав. Історично склалося те, що територіальні суперечки були найважливішою причиною війни. Територіальні конфлікти у великій кількості зазнали держави які мають спільні кордони і не тільки. Наприклад такі як, проблеми Ельзас-Лотарінгії, Кашміру, Голанських висот, каналу Бігль та Нагірного Карабаху є помітними.

У світі проблеми такого характеру виникають, коли офіційні представники країни претендують на територію, переважно розділяє кордон

зі своїми землею, яку часто претендує чи управляє інша країна. За даними, які показують, що з 1816 року досі було виявлено близько 800 територіальних суперечок. Територіальні конфлікти заохочують милітаризовані конфлікти між державами, а не дипломатичні суперечки, проте ці конфлікти також створюють проблеми один для одного, які включають морські, річкові та економічні питання. Більшість війн велися на регіональному рівні через територіальні проблеми між державами, особливо державами, які поділяють кордони. У цьому сценарії конфліктна ситуація виникає, коли виникають розбіжності між офіційними представниками країн щодо ділянки землі.

У випадку Південної Азії Індія та Китай розпочали свій дискурс з питань безпеки та зовнішньої політики у 2005 році. Їхній діалог ґрунтувався на територіальних питаннях та регіональному поширенні ядерної зброї. Індія звинувачує Китай у передачі ракет Пакистану, у всьому цьому регіоні територія Кашміру є спільним питанням між трьома регіональними державами. Ця частина світу дуже милітаризована. Тим не менш, у 2020 році відбулися сутички між Китаєм та Індією на милітаризованих кордонах, які могли створити величезну загрози миру у всьому світі.

Візьмемо існуючий випадок Нагірного Карабаху, суперечку між Вірменією та Азербайджаном. Простежуючи коріння конфлікту, література показує, що проблема країн Південного Кавказу виникла три роки до розпаду Радянського Союзу, коли Вірменія висунула територіальні претензії до Азербайджану 1988 року. Це привело обидві країни до територіальної суперечки та до війни, і вірмени окупували майже 20 відсотків території Азербайджану, включаючи Нагірний Карабах та його околиці.

Угода про припинення вогню була укладена в 1994 році, після чого відбулися мирні переговори. Відповідно до резолюцій Ради Безпеки ООН вірменським силам було запропоновано вивести свої війська з окупованих територій, включаючи Нагірний Карабах, що, здавалося, не було виконано Вірменією. Незважаючи на мирну угоду, укладену за посередництвом Росії, США, Франції та інших великих держав, обидві сусідні країни продовжують

боротьбу за контроль над територіями, включаючи Нагірний Карабах. У квітні 2016 року ескалація напруженості між азербайджанськими військовими та етнічними вірменами призвела до величезних людських жертв та пошкодження інфраструктури з обох боків.

Так само у вересні 2020 року обидві країни розпочали боротьбу за заявлені території, що тривала тижнями. Хоча світ боровся з пандемією, і це призводило до великих людських втрат, нікого це не зупинило.

Триваюча війна між Вірменією та Азербайджаном була підтримана кількома державами дипломатично, ця допомога була від їхніх близьких союзників, запропонувавши повну підтримку з погляду військових тощо. За посередництва Росії з допомогою інших держав. Так великі держави залучаються до мирного процесу, проте це тимчасове врегулювання може заспокоїти територіальну суперечку та військову ситуацію, але з іншого боку, питання все ще є, бомба сповільненої дії в Нагірному Карабаху продовжуватиме цокати, як і всі територіальні суперечки які мають заморожений стан, у будь-який момент він може спалахнути і призвести до самих поганих наслідків.

Як зараз ми можемо з біллю у серцях бачити, що відбувається між Україною і Росією, з чого все розпочиналось та як продовжується. Як на нашій рідній землі почалась сама справжня війна яка можна сказати була у якійсь мірі спричинена саме територіальною суперечкою.

Більшість законів, держав, організацій проголошують неможливо порушувати державні кордони в сучасні. Хоча це справді тривожно для глобального світу, коли країни роблять кроки щодо територіальних претензій. Теоретично територіальні суперечки та конфлікти можуть бути врегульовані за допомогою належних каналів, що включають мирний процес урегулювання конфліктів, який включає переговори та винесення рішень за допомогою міжнародних судів. Такий метод розв'язання територіальних конфліктів не тільки сприятиме демократизації, а й призведе до стабільності

кордонів, що поділяються із сусідніми країнами у довгостроковій перспективі.

Має бути ясно, що територіальні суперечки не були, не є і ніколи не будуть ідеальним способом вирішення конфліктів, навпаки, вони можуть призвести до початку війни і її людські та матеріальні наслідки можуть стати безцінними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. ТЕРИТОРІЯ У МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ. URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/mg/lectures/lecture_5.html (дата звернення: 17.04.2022).
2. Сучасне міжнародне право - Пронюк Н. В. - 1. Поняття та класифікація територій. URL: <https://ukrtextbook.com/suchasne-mizhnarodne-pravo-pronyuk-n-v/suchasne-mizhnarodne-pravo-pronyuk-n-v-1-ponyattya-ta-klasifikaciya-teritorij.html> (дата звернення: 17.04.2022).
3. What are the four theories. Of the origins of a state?. URL: https://www.answers.com/Q/What_are_the_four_theories_of_the_origins_of_a_state (Last accessed: 18.04.2022).
4. Territorial Rights and Territorial Justice. URL: <https://plato.stanford.edu/entries/territorial-rights/> (Last accessed: 18.04.2022).
5. Theory of the State. URL: <https://www.politicalscienceview.com/theory-of-the-state/> (Last accessed: 18.04.2022).
6. Theories on the Origin of State | Essay | Theories | Political Science. URL: <https://www.politicalsciencenotes.com/essay/state/theories-on-the-origin-of-state-essay-theories-political-science/1513> (Last accessed: 18.04.2022).
7. Поняття та склад території держави. URL: http://e-pidruchniki.com/content/238_132Ponyattya_ta_sklad_teritorii_derjavi.html (дата звернення: 28.04.2022).

8. Причини виникнення конфліктів. URL:
https://stud.com.ua/41283/menedzhment/prichini_viniknennya_konfliktiv (дата звернення: 28.04.2022).
9. United Nations Charter (full text). URL:
<https://www.un.org/en/about-us/un-charter/full-text>
(Last accessed: 25.04.2022).
10. UNDERSTANDING THE FISHERIES CASE. URL:
<https://www.spacelegalissues.com/understanding-the-fisheries-case/#:~:text=In%20the%20United%20Kingdom%20versus%20Norway%20Case%20of,Northern%20Ireland%20could%20freely%20fish%20in%20this%20zone> (Last accessed: 25.04.2022).
11. What is a frozen conflict? Meaning, definition, explanation. URL:
<https://www.bedeutungonline.de/what-is-a-frozen-conflict-meaning-definition-explanation/#:~:text=A%20frozen%20conflict%20is%20a%20conflict%20in%20which,ceasefire%20nor%20a%20peace%20treaty%20has%20been%20agreed>
(Last accessed: 25.04.2022).
12. Why the Peninsula Is Split Into North Korea and South Korea. URL:
<https://www.thoughtco.com/why-north-korea-and-south-korea-195632> (Last accessed: 25.04.2022).
13. Російсько-українська війна (з 2014). URL:
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0_%28%D0%B7_2014%29 (дата звернення: 25.04.2022).
14. Територіальні аспекти державного суверенітету. URL:
http://megalib.com.ua/content/8918_Teritorialni_aspekti_derjavnogo_syverenitety.html
(дата звернення: 25.04.2022).

15. Женевская конвенция от 12 августа 1949 года о защите гражданского населения во время войны. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/geneva_civilian.shtml (дата звернення: 25.04.2022).
16. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085#Text (дата звернення: 25.04.2022).
17. ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ, СУТНІСТЬ ДЕРЖАВИ. URL: <https://uahistory.co/pidruchniki/narovlyanskii-science-of-law-10-class-2018-profil-level/4.php> (дата звернення: 25.04.2022).
18. Політика добросусідства. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0_%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%83%D1%81%D1%96%D0%B4%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0 (дата звернення: 25.04.2022).
19. Demilitarization and neutralization – the case of the Åland Islands. URL: https://www.researchgate.net/publication/324107474_Demilitarization_and_neutralization_-_the_case_of_the_Aland_Islands (Last accessed: 14.05.2022).
20. Territorial Sovereignty. URL: <https://www.sciencedirect.com/topics/social-sciences/territorial-sovereignty> (Last accessed: 14.05.2022).
21. Locatelli D. APPRÉHENDER LE TERRITOIRE ET SES ENJEUX. URL: <https://www.cnfpt.fr/s-informer/bouquets-ressources/apprehender-territoire-ses-enj>

[eux#idpart-1](#)

(Last

accessed: 14.05.2022).

22. Overwhelming Preponderance as a Pacifying Condition among Contiguous Asian Dyads, 1950-1969. URL:

<https://www.jstor.org/stable/173286>

(Last accessed: 14.05.2022).

23. Johan Galtung: Positive and Negative Peace. URL:

https://www.academia.edu/744030/Johan_Galtung_Positive_and_Negative_Peace

(Last accessed: 14.05.2022).

24. Лібералізм. URL:

<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D1%96%D0%B1%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%BC>

(Last

accessed: 18.05.2022).

25. Economic Liberalism. URL:

<https://www.sciencedirect.com/topics/social-sciences/economic-liberalism> (Last

accessed: 18.05.2022).

26. Bradsher. Tension, China Blocks Vital Exports to Japan. URL:

<http://www.nytimes.com/2010/09/23/business/global/23rare.html>

(Last accessed: 18.05.2022).

27. Інституціоналізм та етапи його розвитку. URL:

https://stud.com.ua/24002/politekonomiya/institutsionalizm_etapi_yogo_rozvitku

(дата звернення: 18.05.2022).

28. After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy. By Robert O. Keohane. URL:

<https://www.cambridge.org/core/journals/american-political-science-review/article/abs/after-hegemony-cooperation-and-discord-in-the-world-political-economy-by-robert-o-keohane-princeton-princeton-university-press-1985-pp-290-3000-cloth-895-paper/105DD2F7F667635C3B7729BE3491A64A> (Last accessed:

18.05.2022).

29. Territorial Disputes leading to war. URL:
<https://cookmyproject.com/blog/territorial-disputes-leading-to-war/>
(Last accessed: 18.05.2022).
30. Територіальний конфлікт Китаю та Японії щодо островів Сенкаку (Дяоюй). URL:
<https://allbest.ru/o-3c0b65625a3ac69b4d43a88521316d37-3.html>
(дата звернення: 18.05.2022).
31. Поняття „національна ідентичність” і „національна ідея”. URL:
<https://uareferats.com/index.php/referat/details/20090?lang=ru>
(дата звернення: 18.05.2022).
32. КОНФЛІКТ МІЖ ЯПОНІСІЮ ТА ПІВДЕННОЮ КОРЕЄЮ. URL:
<https://ua.koshachek.com/articles/konflikt-mizh-japonieju-ta-pivdennoju-koreeju.html>
(дата звернення: 19.05.2022).
33. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ВИРІШЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ СУПЕРЕЧОК. URL:
https://stud.com.ua/93202/pravo/mizhnarodno_pravovi_mehanizmi_virishennya_teritorialnih_superechok
(дата звернення: 19.05.2022).
34. Деякі аспекти міжнародно-правового вирішення територіальних конфліктів. URL:
<https://allbest.ru/o-2c0a65625a2bc78a4d43a89521216d36-1.html>
(дата звернення: 19.05.2022).
35. What is the discourse. URL:
<https://academicwritingpro.com/blog-posts/discourse-community>
(Last accessed: 20.05.2022).
36. A Discourse Community Is A Group Of People . URL:
<https://www.bartleby.com/essay/A-Discourse-Community-Is-A-Group-Of-FKFRLLTKLDE7Q>
(Last accessed: 20.05.2022).

37. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ В КІНЦІ XIX — НА ПОЧАТКУ XX ст. URL:
<https://uahistory.co/book/world1/877.html>
(дата звернення: 20.05.2022).
38. Introducing Liberalism in International Relations Theory. URL:
<https://www.e-ir.info/2018/02/18/introducing-liberalism-in-international-relations-theory/> (Last accessed: 20.05.2022).
39. Stanley Hoffmann. URL:
<https://www.coursehero.com/file/60397498/Mariia-Shabliuk-Stanley-Hoffmann-docx/> (Last accessed: 20.05.2022).
40. Буроменський. Міжнародне право: Навч. посібник. URL:
<https://lawbook.online/regulirovanie-pravovoe-mejdunarodnoe/mijnarodne-pravo-navch-posibnik-yurinkom-inter.html> (дата звернення: 20.05.2022).
41. Belgium, Netherlands peacefully redraw the border, fixing a jurisdictional burden. URL:
<https://www.dw.com/en/belgium-netherlands-peacefully-redraw-the-border-fixing-a-jurisdictional-burden/a-36563965> (Last accessed: 20.05.2022).
42. Belgium and the Netherlands Swap Land, and Remain Friends. URL:
<https://www.nytimes.com/2016/11/28/world/europe/belgium-netherlands-land-dispute.html> (Last accessed: 20.05.2022).
43. Case Concerning Sovereignty Over Certain Frontier Land (Belgium/Netherlands). URL:
<http://www.courses.kvasaheim.com/ps376/briefs/lcmoskowitzbrief1.pdf> (Last accessed: 20.05.2022).

44. 2001 Bangladesh–India border clashes. URL:
https://en.wikipedia.org/wiki/2001_Bangladesh%E2%80%93India_border_clashes
(Last accessed: 20.05.2022).

45. Суд ООН вирішив багаторічний територіальний спір Нікарагуа та Коста-Ріки. URL:
<https://news.bigmir.net/world/4078750-sud-oon-virisiv-bagatoricnii-teritorialnii-sp-ir-nikaragua-ta-kosta-riki> (дата звернення: 20.05.2022).

46. Why did Belgium and the Netherlands just swap land?. URL:
<https://www.csmonitor.com/World/Europe/2016/1129/Why-did-Belgium-and-the-Netherlands-just-swap-land> (Last accessed: 21.05.2022).

47. Справа делімітації морських кордонів на Чорному морі (Румунія проти України) – загальна характеристика. URL:
<https://xbmmtx.blogspot.com/2008/07/blog-post.html>
(дата звернення: 21.05.2022).

48. ПРОЦЕС «РУМУНІЯ ПРОТИ УКРАЇНИ». URL:
<http://slovoprosvity.org/2009/02/11/1748-old/>
(дата звернення: 21.05.2022).

49. «Румунія проти України». URL:
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%86%D0%B5%D1%81_%C2%AB%D0%A0%D1%83%D0%BC%D1%83%D0%BD%D1%96%D1%8F_%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%B8_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8%C2%BB#:~:text=%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%86%D0%B5%D1%81%20%C2%AB%D0%A0%D1%83%D0%BC%D1%83%D0%BD%D1%96%D1%8F%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%B8%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%B%D0%B8%C2%BB%20%E2%80%94%D1%81%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%86%D0%B5%D1%81%2C%20%D1%89%D0%BE,%D1%96%20%D0%B2%D0%B8%D

